

მიიღება ხელის მოწერა. ფასი 1 წლ., —5 მან. 6 თვ.—2 მ. 75 კ., 3 თვ.—1 მ. 50 კ., 1 თვ.—50 კ. სოფლის მასწავლებელთ, სამკითხველოებს და უმაღლეს სასწავლებლებში მოსწავლეთ დაეთმობათ 4 მან.

მოველ კვირეული საზოგადო. ეპონო.

მიური და სალიტერატურო შუხნალი

რედაქცია ღიაა 10 -3 საათ.

მისამართი: თბილისი, გაბაევსკიი პერ. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპეშისა: თბილისი კლდე.

ს ა რ ჩ ე ვ ი : ვისარგებლოთ! — დ. ჯავახიშვილისა. შორიდან. — დუტუ მეგრელისა. სთავად-აზნაურა გიმნაზია და ქართვ. სსზოგ. — ლ. დ -ესი. ქრანიაკა. მუღამ-მწკასენი. — თარგმ. ი. სონღულაშვილისა. გაზუთუბიდან. ვლესთა კავშირები. — დ. ვაჩნაძისა. ქართულ სსსოფლასამეურნეო სსზოგადოებაში. — დამსწრესი. ანგარიში სსისტ. და სსარქეოდ. სსზოგადოებისა. ჩვენი ფოსტა.

ვისარგებლოთ!

ჩვენი აწმყო ცხოვრების ერთ საჭირბოროტო საკითხად უნდა ჩაითვალოს მოზარდთაობის აღზრდის ერთ წერტილზედ გაყინვა. ისეა დაავადებული და ჩამორჩენილი მთელი ჩვენი ეროვნული სხეული, რომ თითქმის ყოველი მისი ასო ცალკე თხოულობს ფაქიზ მზრუნველობას საზოგადოებრივ ცხოვრების მეთაურთაგან. შეაჩერებ თუ არა გულის ყურს ერთ რომელიმე მოვლენაზედ და მის უნუგემო მდგომარეობაზედ და ვერც კი მოასწრობ მის განსჯას და შესაფერი შედეგის გათვალისწინებას, რომ ცხოვრება მის მაგიერ ახალ სავალალო სურათს გადავიშლის. და ესე ამგვარად იშლება ჩვენს წინაშე სერია ერთი მეორეზედ საყურადღებო და სავალალო სურათებისა. ამ ქამად ჩვენ ყურადღებას იპყრობს ისევე ჩვენი სწავლა-განათლების საქ-

მე. ვის არ მოეხსენება, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ეროვნულ აღორძინებისათვის მოზარდთაობის ქეშმარიტ და სწორ გზაზედ დაყენებას. და ამ დიად საქმეს კი მხოლოდ სკოლა კისრულობს. მაშასადამე ჩვენი ცხოვრების მორიგ საკითხად ამ სკოლის რეორგანიზაციის საქმე უნდა ჩაითვალოს; ჩვენი მახლობელი მიზანია — შევექმნათ ისეთი სახალხო პირველ დაწყებითი სკოლები და მათი გაგრძელება — საშუალო ტიპის სასწავლებლები, რომელნიც აღგვიზრდიან ახლო მომავალში დამოუკიდებელ მუშაკებს, ეკონომიური ღირებულების შესაქმნელად. ყოველ ჩვენ ცდას ამ ნიადაგზედ ეღობება წინ ცალკე ჩვენი საზოგადოების უნარის უქონლობა და უდროოდ ხალისის დადამბლავება და ცალკე — გარეშე, ჩვენგან დამოუკიდებელი მიზეზები და მათ შორის უმთავრესი — მთავრობისაგან ჩვენი ამ წადილის დატუქსვა. ჩვენც ადვილად ურიგდებით ამ გვარ მდგომარეობას და გალიაში გამომწყვედეთ მფრინველს ვგევართ, რომელსაც გაფრენისა დიდი მადა აქვს, მაგრამ გალიის კარი კი მჭიდროდ ზღუდავს მის ფანტაზიას.

ჩვენი ღრმა რწმენით გარეშე დაბრკოლებანი ისეთ საფრთხეს არ წარმოადგენენ, როგორც ეს ჩვენ, სუსტი უნარის პატრონებს გვეჩვენება და თუ მეტ ერთსულოვნებას გა-

მოვიჩინო, ამ ვითომდა „შეუდრეკელ“ ძალას გადავლახავთ. მეტადრე ამ ბოლო დროს ეს დაბრკოლებანიც ცოტად თუ ბევრათ ჩვენს სასარგებლოდ იცვლება და ჩვენგან ცხოვრება მხოლოდ სარისტიანობას და შემოქმედებითი ძალის გამოჩენას თხოულობს. ჩვენ მხედველობაში გვაქვს ამ ყამად ახალი კანონი სკოლების შესახებ, რომელმაც სახელმწიფო საბჭოს სცილა და ხარიბდა გაიარა და კიდევ ჩვენთვის გამოსადეგი გადარჩა; რასაკვირველია, თუ შემდეგ სამინისტროს სხვა და სხვა ცირკულიარებით და საიდუმლო წარწერებით არ იქმნა გაქარწყლებული. სახელმწიფო საბჭომ განიხილა კანონპროექტი კერძო სასწავლებელთა დაარსების შესახებ. საბჭომ გააფართოვა საკითხი და კერძო სასწავლებელთა კატეგორიაში ჩარიცხა არა მარტო ის სასწავლებლები, რომლებსაც კერძო პირნი აარსებენ, არამედ ერობათა და ქალაქების მიერ დაარსებული სასწავლებლებიც და აგრეთვე ისინიც, რომელთაც ესა თუ ის წოდება აარსებს. ჩვენ, ქართველებს ის უფრო გვაინტერესებს, თუ რა ენაზედ უნდა სწარმოებდეს სწავლა ამ კერძო სასწავლებლებში. იმ ცნობებიდან, დებეშათა სააგენტო და გაზეთები რომ გადმოგცემენ, ჯერ-ჯერობით ის დასკვნა შეიძლება გამოვიტანოთ, რომ კერძო სასწავლებლის დამაარსებელთ შედარებით მთავრობის ე. ი. სახაზინო სკოლებთან უფრო ფართო ასპარეზი ეძლევათ გარემოების და მიხედვით უპირატესობა მისცენ ამა თუ იმ ენას და უფლება ეძლევათ საგნების ამორჩევისა. ახლანდელ არარაობაში ისიც კარგია, რომ გამოვიყენოთ ჩვენი კერძო სასწავლებლების რეორგანიზაციისთვის, მით უმეტეს რომ ქ. შ. წ. გ. საზოგადოების სკოლები მთლად ამ კატეგორიაში უნდა ჩაირიცხოს და ამიერიდგანვე პროგრამების შემუშავების დროს შევიტანოთ ის საჭირო და სასარგებლო ცვლილებანი, რომელნიც ცოტათი მაინც გამოაცოცხლებენ და ჩვენს კერძო სკოლებს ცხოველყოფელობას მიანიჭებენ. ამსაკითხს კიდევ დაუბრუნდებით.

დ. ჯავახიშვილი.

შ ო რ ი დ ა ნ *

II

ქართველ ქალთა საყურადღებოდ.

სწორედ მაშინ, როცა თბილისელი ქართველი ქალები, ორ დასად გაყოფილნი, ერთმანეთს ეკამათებიან იმის შესახებ, ცალკე საზოგადოება დააარსონ, თუ „კავკასიელ ქალთა საზოგადოებაში“ შევიდნენ დამოუკიდებელ ქართულ სექციის სახით, ჩვენში სტუმრად მოსული ბ-ნი ბრევერნი აი რას ეუბნება ქართველ საზოგადოებას.

„აგერ რამდენიმე წელიწადია ზამთრობით თქვენ მშვენიერს თბილ ქვეყანაში ჩამოვდივარ, რომ შევიმსუბუქო გულის სნეულება; ჩამოვდივარ რადგანაც ჰავა ჩემი სამშობლო ქვეყნისა ჩემთვის უღმობელია იქ ბალტიის ზღვის კიდებზე.“

„თბილისის ცხოვრებაში მრავალი ბრწყინვალე მხარეები ვიპოვე. მაგრამ შევატყე აგრეთვე ბნელიც. ვხედავ და ვწუხვარ, რომ ქართველ ეროვნების ლატაკები, რომელნიც, ახლო რა გაიცნობ, სრულიად ღირსნი არიან სიყვარულისა და პატივისცემისა, არ იწვევენ შებრალებას თვით ქართველებშივე. დიდად, მეტად სამწუხაროა, რომ აქ ნაკლებად იჩენს თავს ნამდვილი სიყვარული მოყვასისადმი, და ეს იმის გამოა, როგორც მითხრეს, რომ ქართველებს არა აქვთ დაარსებული ღარიბ-ღატაკთა დამხმარე საზოგადოება. რუსებს, გერმანელებს და სომხებს აქვთ ასეთი საზოგადოებანი, ხოლო ქართველებს კი არა. აპრილის შვიდს „თბილისის ლისტოკის“ კვირეულს ნომერში ამოვიკითხე ერთ ქ-ნ ჩხეიძის შესახებ, რომელიც სცხოვრობს საუფლისწულო ქუჩაზე (უდელნაია № 25,) რომ იგი მანდილოსანი ავადმყოფ ქალიშვილთან ერთად დიდად გაქირვებულს მდგომარეობაშიაო, მაგრამ ეს ცნობა, თურმე, მაინც სუსტად გვიხატავდა გაქირვებასაო; როცა ვნახე, იქ ოთხ ნესტიან კედლებ შუა ერთად ერთი ავეჯი აღმოჩნდა—თუნუქის პატარა ფეხი: იქ არ იყო არც ლოჯინი, არც სკამი, არც მაგიდა და არც სხვა რამე ავეჯეულობა. ცივი ქვის იატაკზე დაყრილნი იყვნენ ეს ღარიბები, რომელთა მოლაღულს ძარღვებში იდგა ქართველების სისხლი. ოჰ, რა სიღატაკე იყო!

*) რედაქცია არ ეთანხმება ამ წერილში გამოთქმულ ზოგიერთ დებულებას და ჰბეჭდავს როგორც ერთ-ერთ აზრს ცნობილი მწერლისას; შემდეგში გამოვთქვამთ ჩვენსასაც.

„გაზიარებული ტანჯვა—განახევრება ტანჯვისა, გაზიარებული სიხარული—ორკეცი სიხარულიაო“, ნათქვამია. ქართველობა მძიმე გარემოებას განიცდის დღეს, მაგრამ იგი შესძლებდა თავიანთ ტანჯულების ცხოვრების რამდენადმე შემსუბუქებას, რომ მოეწყოა ის საქმე, რომელსაც საჭიროებს თბილისი. ქართველი კაცის კეთილშობილი და მორცხვი ხასიათი არ აძლევს მას ნებას პირდაპირ ქუჩაში მათხოვრობა დაიწყოს... თავის ღარიბებს ქართველობა უყურადღებოდ სტოვეს, რადგანაც ქართველი ღატაკი მორცხვია, იმალება და თვალში არავის ეჩხირება. გარეშეებს კი შველის, მათთვის შემწეობა არა შურს, რაიცა მე თვითონ შემინიშნავს არა ერთხელ. ქართველს მათხოვარს თითქმის ვერსად შეხვდებით. კეთილ-შობილება, პატიოსნება და დიდ სულოვნება ხომ მეორე ბუნებაა ქართველობისა, ამიტომ ადვილად შესაძლებელია მოიწადინოს მან და დაუყოვნებლივ დაიარსოს რიგიანად მოწყობილი ქართველ ღარიბ-ღატაკთა დამხმარე საზოგადოება“... („თემი“ № 123).

კომენტარიები არ სჭირდება ამ შესანიშნავ წერილს

ბოდიშს ვიხდი პატივცემულ თბილისელ მანდილოსნებთან, მაგრამ არ შეიძლება არ ვუთხრა, რომ იმაზე კაპაოს, ცალკე საზოგადოება დაიარსონ, თუ „კავკასიელ საზოგადოებაში“ შევიდნენ და მოუკიდებელ სექციის სახით, აჯობებდა, უკვე დიდი ხანია დაარსებული, მაგრამ მიმკვდარებული, ქართული საქველ-მოქმედო საზოგადოება გამოეცოცხლებინათ და ამ ნიადაგზე შესაფერ მოღვაწეობით, რაც ასე შეშვენიის საზოგადოდ ქალის ბუნებას, გვერდით ამოსდგომოდნენ თავიანთ თბილისელ რუს, გერმანელ და სომეხ დებს. სამწუხაროდ მოშორებული ვარ ქართულ ცხოვრებას და ამიტომ შეიძლება ვცდები, მაგრამ მე მგონია, სრულიადაც არ შეადგენს საჭიროებას ქართველ ქალთა ქართველ მამაკაცთან განაცალკევება და საკუთარ საზოგადოების დაარსება. დღევანდელს პირობებში ყველა ქართველის, კაცია თუ ქალი, ერთადერთ მოვალეობად მიმაჩნია ემსახუროს საერთო საქმეს შეერთებული ძალით.

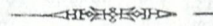
ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება; დრამატული; ფილარმონიული, საისტორიო და საეთნოგრაფიო, სიტყვა-კაზმულ მწერლობისა, კულტურული და სხვა და სხვა, განსაკუთრებით ქართული საქველ-მოქმედო, საზოგადოება-აი რა მრავალმხრივი ასპარეზი ეშლება ყოველ

ქართველ მანდილოსანსა სამოღვაწეოდ და არ მესმის, რად დასჭირებიათ ცალკე ქართველ ქალთა საზოგადოების დაარსება? ქალთა საზოგადოებათ, თუ არ ქველ-მოქმედება, უმთავრესად ახალ უფლებათა შექმნა და მამაკაცებთან სრული გათანასწორება აქვთ მიზნად, მაგრამ ქართველ მამაკაცს რა მეტი უფლება აქვს ქართველ მანდილოსანზე, რომ მის მოსაპოვებლად შეერთდნენ ქართველი ქალები და საზოგადოება დაიარსონ? არ მესმის არც იმ ქართველ ქალთა ჯგუფის სურვილი, რომელსაც განუზრახავს განსაკუთრებულ „ქალთა ბექდვითი ორგანოს“ დაარსება. ამის შესახებ ქნ ცაცა დარახველიძის ასულის წერილი, ბედის რაღაც მწარე ირონიით მოთავსებულია გაზეთ „თემის“ იმავე №-ში, რომელშიაც ზემოდ მოყვანილი ბ-ნ ნ. ბრევერნის წერილია და სწორედ ამ უკანასკნელის შემდეგ არის დაბეჭდილი...

„ვხედავ და ვწუხვარ, რომ ქართველი ეროვნების ღატაკები, რომელნიც, ახლო რა გაიცნობ, სრულიად ღირსნი არიან სიყვარულისა და პატივისცემისა, არ იწვევენ შებრალებას თვით ქართველებშივე. დიად მეტად სამწუხაროა, რომ აქ ნაკლებად იჩენს თავს ნამდვილი სიყვარული მოყვასისადმი, და ეს იმის გამოა, რომ ქართველებს არა აქვთ ღარიბ-ღატაკთა დამხმარე საზოგადოება. რუსებს, გერმანელებს და სომხებს აქვთ ასეთი საზოგადოებანი, ხოლო ქართველებს კი არა!.. ჰგოდებს ბ-ნი ნ. ბრევერნი...

ქალბატონებო, უპირველესი თქვენი მოვალეობაა მოაწყოთ ეს საქმე!..

დუბუ მეგრელი.

თბილისის სათ. აზნ. გიმნაზია და ქართველი საზოგადოება

ჩვენი გიმნაზიის საკითხს რომ ვხეებით, ერთგვარ მოკრძალებასა და შიშსა ვგრძნობთ, რადგან ამ წერილში გვინდა წავიდეთ წინააღმდეგ იმ ტრადიციებისა და შეხედულებათა, რომელნიც დამყარებულან (თუმცა უკვე მოძველდნენ კიდევ) ქართულ საზოგადოების ხელმძღვანელ წრეებში.

ყურადღებით და დაკვირვებით გვინდა განვიხილოთ ყველა ის მასალა, რაც ხელთა გვაქვს, აღწეროთ დამყარებული ჩვეულებანი და იმედი გვაქვს

მკითხველიც ისეთივე ობიექტივიზმით შეხედება ჩვენს აზრს, როგორც ჩვენ მას გამოვთქვამთ, ვინაიდან მიზნად ჩვენც მარტო სამშობლოს კეთილდღეობა გვაქვს.

საქურნალო სტატიის ფარგლებში ჩვენ გვინდა გავარჩიოთ ერთი უდიდესი საქირ-ბოროტო საკითხთაგანი კულტურულ-განმანათლებელ სფეროში.

განმათავისუფლებელი ხანა მესამოცე წლებისა, ხანა იყო საზოგადოებრივ-კულტურულ მოქმედების გამოღვიძებისა ჩვენში. ამ დროიდან ყალიბდება მკაფიოდ ჩვენი ინტელიგენციის მიზნები ხალხის და ნამეტანავად საზოგადოების განათლებისა.

მაშინდელ მკირე-რიცხოვან ინტელიგენციას დიდი ბრძოლა სჭირდებოდა საზოგადოების ინდიფერენტიზმთან კულტურულ საქმეებისადმი; სჭირდებოდა ბრძოლა ჩვეულებებთან და ნამეტანავად იმდროინდელ მილიტარაზმთან, რომელიც ძლიერ იზიდავდა ქართველ ახალგაზრდობას. სამხედრო სამსახურით გატაცებას, რომელიც აიხსნება ქართველი ახალგაზრდობის ზედმეტი ენერჯიით; რომელმაც არ იცოდა რაზედ მოეხმარა თავისი ძალა, — ისეთი ღრმა ფესვები ჰქონდა გადგმული, რომ თითო-ორ-ოლა ადამიანს თუ შეხედვოდით საზოგადო ან სახელმწიფო ასპარეზის სხვა დარგებში.

უმეტესი ნაწილი თავ-აზნაურ მემამულეებისა სცხოვრობდა სოფლად, ოდნავ მეურნეობას ეწეოდა, ან სულ არაფერს აკეთებდა და ყველაფერი მიგდებული იყო მოურავებზედ. რასაკვირველია, სოფელში მცხოვრებ ახალგაზრდობას იზიდავდა ქალაქი თავისი ვასართობებით, „ბრკყვიალა მუნდირით და პაკონებით“. ან სხვა რა საქმეს მოეკიდებოდა ეს ახალგაზრდობა, უსწავლელი და ელემენტალური ცოდნას მოკლებული კულტურულ-საზოგადოებრივ მოქმედებაზედ!

სწავლას და განათლებას მაშინ როგორც ვასართობს და უქმს რასმე უყურებდნენ.

ამიტომ გასაკვირველიც არ არის, რომ უპირველეს მიზნად მაშინდელ ინტელიგენციას ჰქონდა გამოღვიძება და განათლება საზოგადოებისა, როგორც საწინააღმდეგო მოვლენა ერთმხრივი გატაცებისა „მუნდირით და პაკონებით“.

თუ რამდენად ძნელად და წია-წიოთ მიდიოდა საქმე ჩვენი მემამულეთა გაკულტურებისა, სჩანს იქიდან რომ ჯერ კიდევ 90-იან წლებში, თავ-აზნაურების შვილები აღწევდნენ მარტო მეოთხე კლასამდის და თავის სწავლას დამთავრებულადა სივლიდ-

ნენ. ისე რომ საზოგადოებაში მეოთხე კლასს სახელად „სააზნაურო“ კლასიც კი დაერქვა.

მაგრამ ინტელიგენცია არა ჰკარგავდა იმედს და ყველა კულტურული საშუალებით სცდილობდა საზოგადოებრივ შეგნების გამოფხიზლებას: წიგნებით, გაზეთებით, თეატრის მოწყობით და ნამეტანავად სკოლების გახსნით.

აი სწორედ ამ მიზნით იყო შექმნილი სათავადაზნაურო სკოლაც, ახლანდელი გიმნაზია; ინტელიგენციის ამ მისწრაფებაში საზოგადოების გამოსაფხიზლებლად, მის გულში ჩასანერგად სიყვალულისა განათლებისადმი; მისწრაფებაში, რომელიც გაჰფანტავდა განვითარების შემაფერხებელ მილიტარიზმით გატაცებას — იყო მისი უდიდესი ღვაწლი. განათლება თანდათან იკიდებდა ფეხს, როგორც თავ-აზნაურულ, ისე გლეხთა წრეშიაც. ქართველი საზოგადოება თან და თან უფრო მეტად გრძნობდა საქიროებას არა მარტო საშუალო, არამედ უმაღლესი სწავლისასაც. ამ გამოფხიზლებაში დიდი ადგილი ეკირა სათავადაზნაურო სკოლასაც, რომელიც ხელს უწყობდა სწავლისათვის მოზარდ თაობას — თავისი სიიაფით.

საზოგადოება გამოფხიზლდა, შეიგნო უეჭველი საქიროება სწავლისა; შემდეგში მისწრაფება ცალკე პირთა საშუალო და უმაღლეს სწავლისადმი — საზოგადო მოვლენად და გატაცებად გადაქცა. აღარავინ ზოგავდა არც ენერჯიას, არც სახსარს, რომ მიეღწია ჯერ კლასიკურ გიმნაზიამდე და შემდეგ უნივერსიტეტამდეც. არავის ფიქრადაც არ მოსდიოდა სხვა გზები განათლებისადმი და ახლაც თითქმის ასევეა დარჩენილი. მდიდარ მემამულეთ წაჰბამეს ხელმოკლებამაც და ბოლოს გლეხობამაც, რისთვისაც არა ზოგავდნენ მამულსაც კი დასავირაველად და გასაყიდად. ეს არც გასაკვირველია, რადგან ხელმძღვანელნი ქართული ცხოვრებისა მარტოდნენ კლასიკურ განათლებაში ხედავდნენ ხსნასა. არავისა ჰქონდა გათვალისწინებული, გამოანგარიშებული იმ შედეგებზედ, რომელიც მოჰყვებოდა ასეთს ცალმხრივობას. შეიქმნა ისეთი ატმოსფერა, საცა ყველა ესწრაფებოდა და ეწაფებოდა კლასიკურ სწავლას და უნივერსიტეტს დიპლომისათვის.

აი სწორედ უნივერსიტეტამდი ამ მასიურ მისწრაფებაში ტრაგიზმი ქართული საზოგადოებისა და უბედობა იმ ჩამორჩენილ ერთა, რომელნიც იძულებულნი არიან სწრაფი ტემპით მისდიონ სხვებს კულტურის და განვითარების გზაზედ მაგრამ, რა-

კი ჩვენი ინტელიგენცია ვერ მისდევს ფეხ და ფეხ ვეროპის წინმსვლელობას, მუდამ საკითხების მხოლოდ თეორიულ გარდაწყვეტაშია და პრაქტიკულად ვერ აყალიბებს თავის იდეებს ხალხის უმრავლესობაში. ეს არც შესაძლებელია. სანამ რაციონალურ ეკონომიურ პოლიტიკის ნიადაგზე არ შესდგება, რომელიც ამაღლებს ყოველი ერის მატერიალურ კეთილდღეობას.

რასაკვირველია, ბუნებრივი იყო ქართული ინტელიგენციის, მისწრაფება რომ ერთ დონეზედ მდგარიყო თავის თანამედროვე ხანასთან განვითარებაში, მაგრამ ამას ფიქრობდა მარტოოდენ ქალაქის ინტელიგენციის გაძლიერებით, რისთვისაც სცდილობდა დაენერგა და გაეფრცელებინა მარტო საქალაქო პროფესიები: ადვოკატურა, მასწავლებლობა, ექიმობა და სხ. მეორე მხრივ, წინანდელი სიბნელე ჩვენი სოფლისა აშინებდა ნორჩ ინტელიგენციას, რომელსაც ჯერ ძალა არ შესწევდა და რწმენა არა ჰქონდა საკმარისი, რომ ფაქტიური ბრძოლა გაეწია ამ არა სასურველ მოვლენასთან სოფელში.

ამ ხანაში გამონაკლისს შეადგენს მესამოცე წლები, როცა სურვილია „ხალხში გასვლისა“ ჩვენ მცირერიცხოვან ინტელიგენციაშიაც იჩინა თავი, მაგრამ, რაკი მოუშადადებელი იყო პრაქტიკულად, — რეალურად ამასაც არავითარი შედეგები არ მოჰყოლია ხალხისათვის.

რაკი კლასიკურ სწავლას იღებდა ქართველი ინტელიგენტი, იგი სცდილობდა დაბინავებას ქალაქში და საქმობას საზოგადოებრივ ასპარეზზედ; მაგრამ უმრავლესობა მიდიოდა ჩინოვნიკებად, რადგან ეხლა მეტი თანხა ჰქონდათ დიპლომის სახით. **ოცნება აფიცრის მუნდირზედ, შეიცვალა ჩინოვნიკის ტემლაკებზედ ოცნებად.** მალე დიპლომის მიღება შეიქმნა *conditio sine qua non* ყველა იმისთვის, ვინც კარიერაზედ ფიქრობდა.

ხალხს თვალწინ ედგა უნივერსიტეტების ამგვარი წინსვლა და ამის გამო უნივერსიტეტული განათლება უნებლიად ცხოვრებაში გამარჯვების წყაროდ მიაჩნდათ. რალა თქმა უნდა უნივერსიტეტულთან ერთად, მშობლების მეტ ყურადღებას იზიდავდა გიმნაზიის კლასიკური განათლებაც, როგორც პირველი საფეხური მომავალი კარიერისა.

მე შევეცდები გავარჩიო რა სარგებლობა და ზიანი ჰქონდა კლასიკური და უნივერსიტეტული განათლებით მასიურ გატაცებას, რომელმაც ასე ღრმად გაიღვა ფესვები როგორც ქალაქელების, ისე

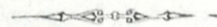
სოფლელებს შორის, ამასთანავე ერთად განვიხილოვ ქართულ გიმნაზიის მნიშვნელობას ჩვენი საზოგადოებისათვის. სანამ საზოგადოება შეიგნებდა განათლების საჭიროებას, იქამდე რასაკვირველია მნიშვნელობა ჰქონდა ინტელიგენტ და განათლებულ პირების შექმნას, გინდაც ისეთებისას, რომლებსაც საქმით დიდი სარგებლობა არ მოჰქონდათ ხალხისათვის: თვითეული ცოტად თუ ბევრად განათლებული ადამიანი არამც თუ თვითონაც ვერ ამბობს უარს კულტურაზე და განათლებაზე, სხვასაც მიათრევს პროგრესის გზაზე. მაგრამ „წმინდა“ ინტელიგენციის შექმნის პრინციპი — ინტელიგენცია ინტელიგენციისათვის — მისაღებია მხოლოდ ერის საზოგადოებრივ მოქმედების განვითარების პირველ საფეხურზე, რადგანაც საზოგადოებასა და განსაკუთრებით ხალხის ცხოვრება თეორეტიულ მსჯელობით კი არ უკეთესდება, არამედ **პრაქტიკულ განხორციელებით.**

რაც გინდა დიადი და ქეშმარიტი იყოს ჩვენი იდეოლოგიების აზრები, ხალხი მაინც ვერ წავა წინ, თუ კი მასთან შესისხლხორცებული, ახლო მდგომი ხელმძღვანელი არ მიეშველება. მარტო სასარგებლო აზრის გამოთქმა კი არ არის საკმარისი, უნდა ადამიანმა საქმიანად შესძლოს მისი განხორციელება. ამისთვის კიდევ საჭიროა შექმნა განმახორციელებლების რაზმებისა და ხალხის მომზადება თვით მოქმედებისათვის. თუ ინტელიგენცისა სწადიან რომ სიცოცხლის ნიშან-წყალი ეტყობოდეს და უსარგებლო არ იყოს თავის ერისათვის, ხალხს კი არ უნდა ჩამოჰშორდეს, უნდა გაერიოს შიგა და შეიგნოს მისი გაჭირვება, როგორც სულიერი ისე მატერიალური.

როგორც სულიერი ცალმხრივი ძლიერი განვითარება ღუბავს ადამიანის, თანაბარ ფიზიკურ განვითარებას მოკლებულ, ორგანიზმსა, ისევე იღუპება ხალხი, როცა სულიერად არის გამოღვიძებული და თანაბარი ეკონომიური განვითარება კი აკლია.

ლ. დ.

(შემდეგი იქნება).

ქ რ ო ნ ი კ ა

მუდამ—მწვანენი

(ჯერომ კ. ჯერომ)

დასასრულად.

ქართული საკოოპერაციო კურსების თბილისში

ქართულ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოების საკოოპერაციო სექციამ გადასწყვიტა მოაწყოს ამ ზაფხულს 15—25 ივლისამდე დროებითი კურსები ქართველ კოოპერატორებისთვის. ამისათვის მოწვეულია რუსეთიდან ლექციების წასაკითხავად ცნობილი კოოპერატორი ა. ევდოკიმოვი. მასთან ერთად წაიკითხავენ ლექციებს სხვა და სხვა კოოპერატიულ დარგებიდან სვ. ვახვახიშვილი, კ. კანდელაკი, ა. ქუთათელიაძე, დ. ვაჩნაძე, ა. კახელიაძე. კურსების პროგრამა ამ მოკლე ხანში დაბეჭდილი იქნება. ლექციებს ქართულად წაიკითხავენ.

გამოფენა კრა-კერვის სკოლაში

წარსულ კვირას დაიწყო და სამ დღეს გაგრძელდა გამოფენა ქართულ ქაღალთა სამკერვალო სკოლაში (გაზანთ შესასველი № 3).

გამოფენამ კარგა ბლამად ხაღხი მიიზიდა და მრავალი ნათესავი გაიყარა. სტუმრები ძლიერ კმაყოფილნი რჩებოდნენ შეკიდების მხატვრულ კერვის ნაწარმოებით და სხვა და სხვა შინ სახმარი საკერავებით. მკვრამ ხელმძღვანელთა ურადღება უნდა შავაქციათ იმ გარემოებაზე, რომ უმეტესი ნაწილი გამოფენისა, სუბედუროდ, წარმოადგენდა ხელფანურ ხელსაქმეს (ИЗЪЯЩИЯ РУКОДѢЛІЯ) და ნაკლებად იყო უფრო გამოსაძგები და სახმარი ნივთები.

სკოლა, რომელიც უმეტეს ნაწილად ზრდას და რბილ ოჯახების შვილებს, უნდა ემსახურებოდეს განსაკუთრებით ცხოვრებაში გამოსადეგ პრაქტიკულ საქმეს—რაც გამოადგებათ მოწაფეთ საკუთარ ოჯახშიაღ და ღუგუშა ჰერის საშოვნელად და ხელფანურ ხელსაქმეს მხოლოდ დამატებითი მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს. ზემო აღნიშნულ გამოფენას კი ისეთი ხასიათი ჰქონდა, თითქმის მთავარი საგანი და მიზანი სკოლისა, ბრჭყვიალა ზინილიანი იუგეს—რაც არც სინამდვილეს ეგუება, რადგან, როგორც ვიცით, თავი და თავი სწავლებას უბრალო, სდა და საჭირო ხელსაქმეზე სწარმოებს, ქართველ ქაღალთა სკოლაში—და არც საჭიროა შეცდომასში შეუვანა საზოგადოების იმხროვ, რაც არსებითად არ შეადგენს მიმზიდველ მხარეს.

კარგა ხანია მას აქეთ, რაც მე პირველად ბულოდოგი გავიცანი. ჩვენ, მე და ჩემი ძმობილი ჯორჯი, აგარაკად ვიყავით გასული. ერთხელ დამეგვიან დავბრუნდით შინა; სახლის პატრონებს ჩვენთვის სანთელი დაეტოვებინათ და თვითონ კი დაეძინათ. შევედით ჩვენ ოთახში, დავსხედით და ფეხთ დავიწყეთ ხდა.

სწორედ ამ დროს ხალიჩაზე მწოლარე ბულოდოგი შევამჩნიეთ ბუხართან. ასეთი ჩაფიქრებული და ამასთანავე ავი სახის პატრონი ძალი ჩემ დღეში არ მენახა.

ამკარად სჩანდა, რომ გული დახშული ჰქონდა ყოველ-გვარ კეთილშობილურ და კულტურულ სურვილებისათვის. ჯორჯის სიტყვისა არ იყოს, უფრო კერბათყვანისცემლების ღმერთს მოგაგონებდათ ეს ცხოველი, სანამ კაი გულის ინგლისურ ძაღლსა.

როგორც ეტყობოდა, ჩვენ გველოდა: დავინახა თუ არა, წამოდგა ფეხზე, საშინელის ღიმილით მოგვესალმა და ჩვენსა და კარებ შუა ჩაღდა.

—რა ჩინებული ძაღლია!—ვისტკვით ჩვენ ორივემ ერთად და ზედ დატანებით ოთხფეხსაც შევეკითხეთ:—მართლა კარგი ბიჭი ხარ არა, ჩვენო ტუგაივ? ეს სიტყვები ისეთი დაჯერების კილოთი წამოვიძახეთ, რომ გეგონებოდათ, ეჭვი არ გვეპარება ძაღლის სიკარგვეთო. ნამდვილად კი ჩვენ ეს ფიქრადაც არ მოგვსვლია, გულში სულ სხვა გვექონდა; ჩვენი აზრი ბულოდოგის სასარგებლოდ არაფერს ამბობდა, მაგრამ ეს ვერ გვეღვიარებინა ხმა მალლა. თავის დღეში ვერ გავებდავით ტუგის წყენას. სანახავად მოსულიყო, ჩვენი სტუმარი იყო, და ჩვენ, როგორც ზრდილობიანი ახალგაზრდა ხალხი, სიტყვის გადაკვრითაც კი არ ვაგრძნობინებდით, რომ არ გვესიამოვნებოდა მისი მოსვლა—არ ჩავაყენებდით უხერხულ მდგომარეობაში.

მგონია მივალწიეთ კიდევ მიზანსა. ჩვენი სტუმარი, როდი იყო დარცხვენით, ჩვენზე უკეთა გრძობდა თავსა, გული გულის ალოგასა ჰქონდა. დიდი ყურადღება არ მიუქცევია ჩვენ ფარისევლურ მისაღმებისათვის, კეთილშობილური ცხოველი ჯორჯის ფეხებმა უფრო მიიზიდა, სანამ სხვა რამემ. ჯორჯს, როგორც მახსოვს, ძალიან მოჰქონდა თავი

თავისი ფეხებით; მე კი ისეთას არას ვხედავდი შიგა; გასაბღინძებელი არა იყო რა; ჯორჯის ფეხების სიტლანქე ყოველთვის შოკებდა მე. ჩვენი ბულდოგი კი ძალიან მოიხიბლა ამ ფეხებით, მიუახლოვდა და კაი მკოდნე ადამიანით დაუწყო სინჯვა, გვერნე ბოდათ, ეს არის ეხლა იპოვა თავისი იდეალიო. როცა სინჯვა გაათავა, (ცხადათ შევამჩნიე) ჩაიცინა.

ლამაზი ქალივით მორიდებული და მორცხვი ჯორჯი ძალიან გაწითლდა და ფეხებიანად სკამზე შესკუბდა; შემდეგ კიდევ, როცა ბულდოგმა უკან გამოკიდება დაუბირა, მაგიდის შუა ალაგას მოიკალათა, ფეხები წინ დაიწყო და ნიკაპი მუხლებს მიაყრდნო.

რაკი ჯორჯის ფეხებით ვერ ისარგებლა, ახლა ჩემებს მომართა ბულდოგმა; მეც, რალა თქმა უნდა, მაგიდას მივმართე და ჯორჯს მოუჯექი გვერდით.

ფეხებიანათ ერთფეხიან მაგიდაზე ჯდომა საძნელო საქმეთ მოგვეჩვენა მე და ჯორჯს: არ ვიყავით შეჩვეული ამგვარ ვარჯიშობას. სახიფათო მდგომარეობაში ჩავცვივდით. აშკარად ვგრძობდით ამას, მაგრამ მაინც არ გვინდოდა ვისთვისმე დაგვეძახა საშველად და მთელი ოჯახი დაგვეფეთიანებინა, თამოყვარე ჭაბუკები ვიყავით და გვეშინოდა ღირსება არ დაკვარვოდა ამ, რაც გინდა იყოს, ჩვენთვის უცხო არსების თვალში, ჩვენი ქცევით.

ასე ნახევარ საათი ვისხედით ჩუმად. ძალღი მახლობელ სკამიდან გვიცქეროდა საყვედურის თვალთ და გვთანგავდა. ყოველ ჩვენ განძრევასე დიდ კმაყოფილებას აცხადებდა, ეგონა, მაგიდიდან ვაპირობთ ჩამოსვლასაო.

გაიარა ნახევარ საათმა და დაიწყო თათბირი: „ჰა, ქკუას ახლოს არ იქნება, რომ ვცადოთო“, ვუთხარით ერთმანეთს; მაგრამ ვერ გავბედეთ.

თავის ღღეში არ უნდა აპრიო ერთმანეთში, უგუნური სიმამაცე და გამბედაობაო, სთქვა ჯორჯმა; გამბედაობაო, განაგრძო ისევ ჯორჯმა, რომელსაც აფორიზმებით ლაპარაკის ნიჭი ჰქონდა, -- გამბედაობა დავაუკაცებულ ადამიანის სიბრძნეა, უგუნური სიმამაცე კიდევ დამთხვეულ ჭაბუკის საქმეო. სანამ ეს ძალღი აქ არის, მანამ რომ მაგიდიდან ჩამოვიდეთ, განმარტა ჩემმა ძმობილმა, ეგ იმას ჰწინავს, აშკარად დავამტიკოთ ჩვენი დამთხვეულობაო. რალა თქმა უნდა, ამ სიტყვების შემდეგ ვეღარ გავბედავდით მაგიდიდან ჩამოსვლას.

საათზე მეტი ვისხედით კიდევ, მერე კი ზიზღი გამოვუცხადეთ სიკვდილს, აღარ დავუგდეთ ყური ბრძნულ გულის ხმას და ვცადეთ ბედი — ავახაკ-

ბულდოგს სუფრა მოვადგეთ ზემოდან, ვეცით კარებსა და გავარდით გარედ.

ღილით ვეახელით ჩვენ მოხუცებულ დიასახლისის და ვუსაყვედურეთ დაუდევრობა, რომლის წყალობით გარეული მხეცი დაჰპატრონებოდა ოთახსა; ამასთანავე მოკლედ ავუწერეთ ჩვენი ცოტა არ იყოს სისწორეს მოკლებული თავადასავალი.

ჩვენ ქალურ ნაზ თანაგრძობას მოველოდით, მოხუცებულმა კი ერთი გულიანად გადინარხარა.

— რაო! ბებერ ბუზერისა შეგეშინდათ? ბებერ ბუზერისა! წამოიძახა დიასახლისმა: ღმერთი არა გაქვთ? რას ამბობთ, ბუზერი ბუზსაც კი ვერ აწყენებს! ერთი კბილიც არა აქვს პირში სულ კოვზით ვკვებავთ ხოლმე; საწყალს ველარაფერი შეუძლიან უძღურებისა გამო და ჩვენი კატისაგან სიციცხლე საკმაოდ აქვს გამწარებული. ალბად თუ უნდოდა, რომ ხელი გადაგესვათ — დაჩვეულია აღერსსა.

რაც გინდათ სთქვით და ჩვენ კი იმ სამგლემ სრული ერთი საათი გვაკანკალა მაგიდაზე ცივ ლამეში უფეხსაცმელოდ.

მეორედ ბულდოგი ბიძა-ჩემის სახლში გავიცანინი. ერთ კაი ნაცნობს ეჩუქებინა ძიასათვის ჯერ ისევ ახალგაზრდა ძალღი, ჩინებული ბულდოგიაო, ექო თვითონ მჩუქებელს — მხოლოდ ერთი რამ აკლია, რიგიანად არ არის გაწრთენილიო. ბიძა ჩემს თუმცა იმედნი არა ესმოდა რა ბულდოგების წრთენისა, მაგრამ ეთქვა: აქ საძნელო არფერი იქნება-რაო, მაღლობა გადაეხადნა მეგობრისათვის და წამოეთრია თოკით სახლში ძღვენი.

მაღე, ერთი საათის უკან ძალღის დაბინავების შემდეგ, ბიძა ჩემს ძალღეა ჩემი შემოეჭრა სამუშაო ოთახში.

— იქნებ ამასთან ერთ ჭერ ქვეშ აპირობ ცხოვრებას? — ჰკითხა გაბრაზებულმა ქმარსა და მიუთითა ბულდოგზე, რომელიც უკან შემოჰყვა ტუტუტური კმაყოფილების გამომმეტყველი სახით.

— ამასთან! — წამოიძახა ბიძა-ჩემმა, — მერე და, ეს ხომ ჩინებული ძალღია! შარშან არ იყო, რომ აკვარიუმში მაგის მამის ჯიში აქვს, რას ლაპარაკობ!

— არა მგონია, შვილი ეღირსოს აგეთ ქებას ჩვენს უბანში. — უპასუხა გამწარებულმა ძალღემ. გინდა გაიგო, რა ამბავია? ჰა ჰა, ეს არის ეხლა ქალბატონის მაკ-სლენჯერის საწყალი კატა დაგლიჯა. გარედ ეხლა ნამდვილი ზედახორაა!

— არ შეიძლება, რომ როგორმე მიჩქმლოთ საქმე? — გაღუკრა ბიძა ჩემმა.

— მიჩქმალეო! — წამოიძახა ძალუამ, — ერთი გენახა, რა აყალ-მაყალი იყო, და მაშინ აგრე აღარ იჯდებოდი აქა და სისულელეს არ დაროშავდი!

— თუ გამიგონებ, — დაუმატა ძალუამ, მე გიორჩევ ეხლავე შეუდგე მაგის წვრთნასა, სანამ აღარ დალუპულა კიდევ ვისიმე ადამიანური სული.

ბიძა ჩემი მოუცლელად იყო და არ შეეძლო ძაღლის წვრთნისათვის ხელი მოეკიდა, ერთი ისლა დარჩენოდა, ძაღლი არ გაეშვა სახლიდან.

ბევრი დავიდარაბა დაატეხა ბიძა-ჩემს თავსა ამ ძაღლმა. რომ ითქვას, ბოროტი გულისა იყო ეს სულდგმულიო, ეგ არ შეიძლება. პირიქით მუდამ პატიოსნური წადილის ზეგავლენით მოქმედებდა, თავის მოვალეობის ასრულებას ესწრაფოდა. მაგრამ ერთი რამ ცუდი ზნე სჭირდა — მეტის-მეტი ერთგული იყო. მოქმედების ძლიერი წყურვილი ჰქონდა, გადაქარბებული და თითქმის შემცდარი წარმოდგენა ჰქონდა თავის მოვალეობაზე და პასუხისმგებლობაზე.

ასე ეგონა, მე იმ მიზნისათვის ვარ აქ მოყვანილი, რომ არც უნდა მოუშვა რომელიმე ცოცხალი არსება სახლთან ახლოსა და არც უნდა გაუშვა სახლიდან, თუ რომელიმე შიგ მოჰყვავა.

ვცდილობდით როგორმე ჩავგვეგონებინა ბუღლოვისათვის, რომ უფრო ნაკლები მაღალი თვალსაზრისით შეეხედნა თავის მოვალეობისათვის, მაგრამ ამაოდ. საკუთარი შემუშავებული შეხედულება ჰქონდა თავის მიწიერ დანიშნულებაზე და, ჩვენის აზრით, ვადამეტებულის კეთილ სინდისიერებით ექცეოდა თავის რწმენას ცხოვრებაში.

ისე ძალიან დაშინდნენ ამ ძაღლისაგან ჩვენთან მოსიარულე მედუქნეები, რომ ჭიშკართანაც კი ვეღარ ჰხედდნენ მოახლოვებას — მოტანილ საქონელს ჩვენი ბაღის ღობეზე ისროდნენ. ჩვენც რა მეტი ჩარა გვქონდა, ძირიდან ვკრეფდით საქირო საგნებს და ისე შეგვქონდა სახლში.

— აბა ერთი გაირბინე ბაღში, უთქვამს ხშირად ძალუა ჩემს ჩემთვის (ამ დროს მეც ბიძა ჩემის სახლში ვცხოვრობდი), — ერთი ნახე, შაქარი ხომ არ არის იქ სადმე? ვარდის ბუჩქის ძირში გდია, მგონი. თუ ვერა ნახო, წადი და ჯონს შეუკვეთევი.

ან კიდევ როცა მზარეული დედაკაცი შეჰკითხებია, რა მოვამზადო საუზმედაო, ასეთი პასუხი გაუცია:

— ღმერთმანი, ჯენ, მე თვითონაც არ ვიცი, რა გვაქვს! დაიცა რა იყო, რომ ვნახე ბაღში! მგო-

ნი ცხვრის ფერდს მოვკარი თვალი. აბა გახედე აგე იმ პატარა ველზე რა გდია? ძროხის ხორცი ხომ არ არის?

ერთ დღეს მეთუნუქეები მოვიდნენ, უნდა სამზარეულოს ქვაბი დაეკერებინათ. ძაღლი ამ დროს სახლის მეორე თავს ფოსტალიონს აძევებდა და ვერ შეენიშნა ახალი სტუმრების მოსვლა. გული მოუკვდა, როცა ძირს ჩაოვიდა და ნახა მეთუნუქეები; როგორც ეტყობოდა თავის დაუდევრობისაგან ნაწყენი დარჩა. ასე იყო თუ ისე, რაღას იზამდა, მეთუნუქეები უკვე სახლში იყვნენ, ერთი და დარჩენოდა, ყოველნაირი ღონე ეხმარა და გარედ აღარ გაეშვა სტუმრები.

სულ სამი იყვნენ ახალ მოსულები (აგრეა, უბრალო საქმეც რომ იყოს გასაკეთებელი, უთუოდ სამი მეთუნუქე აუცილებელია, პირველი მოდის და გიცხადებთ, საცაა მეორე გაჩნდებაო, მეორე მოდის და გეუბნება, არა მცალიანო; მესამე კიდევ მოდის და გეკითხება, იყო თუ არა პირველიო) სრული ხუთი საათი ჰყავდა მომწყვდეული ერთგულს პირუტყვს მეთუნუქეები სამზარეულოში! ნეტავ რა თავში მოსასვლელი იყო მეთუნუქეების დიდხნით სახლში გაჩერება, როცა საქმე არ მოითხოვდა). სანამ ძია არ მოვიდა, ტყვეებს ვერა ეშვებოდათ. წარდგენილ ანგარაშში კი ეწერა: „მე და ორი კაცი; ექვსი საათის სამუშაო; ქვების დაკერება — 18 შილინგი, მასალა — 2 პენსი; სულ 18 შილინგი და 2 პენსი“.

მოსვლისათანავე ძაღლმა ჩვენი მზარეული დედაკაცი აითვალწუნა. ჩვენ, უნდა გამოგიტყდეთ, საწინააღმდეგო არა გვქონდარა ამისი — უსიამოვნო ბებერი იყო, ეს ადამიანი და არ გვიყვარდა. მალე ბუღლოვმა აღარ შეუშვა დედა-კაცი სამზარეულოში; საქმეები აუსრულებელი რჩებოდა, ბიძა ჩემი და ძალუა იძულებული გახდნენ თვითონ ეწადებინათ სადილი ხელზე-მოსამსახურე გოგოს დახმარებით. გოგო ძალიან კეთილი იყო, მაგრამ გამოცდილება აკლდა. საქმე გაჭირდა; მეტის-მეტობა დაგვემართა, ბიძა ჩემმა ვეღარ მოითმინა და გადასწყვიტა დაუყონებლივ შესდგომოდა ძაღლის წრთვნას. მიმართა მეზობელს რჩევისათვის, უნდა გავგო, როგორ დაეწყო საქმე. მეზობელი ყოველნაირ ასპარეზობის მცოდნეთ სთვლიდა თავის თავსა.

— ჰო, დიახ, — მოახსენა ბიძაჩემს ღიმილით — ძაღლის გაწრთვნა სულ უბრალო საქმეა! ცოტა მეტი მოთმინება და გათავდა!

— ოო, რასაკვირველია? — უბასუხა ძიამ. — იმა-

ზე მეტი მოთმინება რაღად მომინდება, რამდენიც დამჭირდა გაუწრთველ ბულდოგთან ერთ ჭერ ქვეშ ცხოვრების დროს. აბა, მითხარით, როგორ უნდა მოვიქცე?

— ეხლავე გეტყვით—წარმოსთქვა მეზობელმა. —თქვენ შეიყვანეთ ძაღლი ისეთ ოთახში, რომელშიაც ცოტა ავეჯეულება იქნება და გადაკეტეთ კარი.

— ეგ ავრე! მერე?—სთქვა ძიამ.

— მერე დააყენეთ ოთახის შუა გულში იატაკზე, დაუჩოქეთ წინ მუხლებზე და დაუწყეთ გალიზიანება.

— ჰო!

— დიახ, იქამდე აღიზიანეთ, სანამდე სრულიად არ გააფთრდება.

— რასაც, როგორც მე ამ ძაღლს ვიცნობ, დიდი ხანი არ მოუწდება, —წაილაპარაკა ჩაფიქრებულმა ბიძაჩემმა.

— ეგ უკეთესი! როცა გააფთრდება, მაშინვე ზედ გეცემათ.

ძიაც დაეთანხმა ამ მოსაზრებას, არ აუხირდა.

— ყანყარტოში დააპირებს მოვარდნას, —განაგრძობდა თავისას მეზობელი. —თქვენ უნდა ეცადოთ, მოიგერიოთ, როცა გეცემათ; სანამ თქვენ მოგწვდებათ, უნდა ერთი კარგი მუშტი სთხლიშოთ შიგ ცხვირში და ძირს დასცეთ.

— დიახ, ავრეა, მესმის თქვენი აზრი!

— აი, სწორედ რომ ავრეა! მერე, როცა ძირს არ დასცემთ, წამოვარდება ზეზე და ისევ გეცემათ; თქვენ კიდევ ხელმეორედ დასცემთ ძირს! წამოვარდება კიდევ ზეზე, თქვენც კიდევ სდებთ ცხვირში და გააგორებთ; და ასე იმდენი უნდა არტყათ ცხვირში, იმდენი, იმდენი, იმდენი, რომ სრულიად დაოსდეს და დაშოშმინდეს. როცა არ დაშოშმინდება, საქმეც გააფდება მაშინ — ძაღლი ბატკანივით წყნარი იქნება!

— ჰო! — სთქვა ძიამ. — მერე კარგი საშუალება გგონიათ თქვენ ეგა?

— უმჯველად, უმჯველად, უპასუხა მეზობელმა — ეს საშუალება უებარია.

— მე ეჭვიც არ შემომამქვს მაგაში, — სთქვა ძიამ: — მე მხოლოდ ერთი აზრი მომივიდა თავში. იცით, რა, მოდით თქვენ დათანხმდით და შემოიარეთ ჩემთან, თქვენ უფრო კარგად იცით ეს საქმე და თქვენვე სცადეთ თქვენი საშუალება ჩემ ძაღლზე. ოთახს მოგცემთ; როგორც გინდათ ისე მოიხმარეთ. მე კიდევ თავდარიგს დავიქერ, რომ ხელი

არავინ შევიშალოთ. თუ კი, — ეუბნებოდა ბიძაჩემი ჩაფიქრებული, უწყინარი კილოთი (ესე იცოდა როცა სხვას ვისმეს ელაპარაკებოდა), — თუ კი როგორმე მაინც ვერ მოასწარით და ვერ მოსდევით დროზე ძაღლსა, თუ თქვენ უფრო ადრე დაიღლებით და უფრო ადრე დაშოშმინდით სანამ ძაღლი, ძალიანაც დარდს ნუ გასწევთ, ხარჯს თქვენ დასაფლავებაზე მე ვიკისრებ. იმედი მაქვს, გჯერათ, რომ ყველაფერი რიგზე და გემოზე გაკეთდება! — დაათავა ასე სიტყვა ძიამ და მოშორდა მეზობელს.

ზევით აწერილი წრთვნის მეთოდი ყასაბს ვუამბეთ. მოისმინა თუ არა ყველაფერი, სისულელეაო, სთქვა აბა როგორ შეიძლება აგეთი საშუალება ვურჩიოთ ოჯახის პატრონს ხნიან კაცსა, რომელსაც გულის ფრიალი აქვსო. მისი აზრით უმჯობესი იქნებოდა, თუ ძაღლი სუფთა ჰაერზე ივარჯიშებდა ძიას ხელქვეითობით.

— იშოვეთ კარგი ჯაჭვი ან თოკი, — სთქვა ყასაბმა, — და ყოველდღე არბინეთ. ისე უნდა დაანახვოთ თავი, რომ თქვენს მეტი არავინ ავონდებოდეს; სახლში სულ ღონემიხდილი უნდა მოიყვანოთ ხოლმე. ერთი ორი თვე მოეპყარით ამგვარად და ბავშვზე უწყინარ არსებად გადაიქცევა.

— მჰ! მგონია, მაგნაირ საშუალებით უფრო საქმე გავიქირო, ვიდრე სხვა რაიმეთი, — წაიბურტყუნა ძიამ, მერე კი მადლობა მოახსენა ყასაბს რჩევისათვის და გამოვიდა დუქნიდან. — მაგრამ მოდი ვცადოთ, — სთქვა თავისთვის ძიამ. ნეტა რა ღმერთი გამიწყრა რომ ეს წყეული ძაღლი ავიკიდე!

ბიძაჩემი შეუდგა ყასაბის მეთოდით ძაღლის წვრთნას: ყოველ საღამოობით გაჰყავდა თოკით წყნარ სახლიდან და ცდილობდა როგორმე მოექანცნა, მაგრამ ამაოდ. ძაღლი მუდამ უფრო გამხიარულებული და გამოცოცხლებული ბრუნდებოდა სახლში. ქანც გამოლყეული ბიძაჩემი კი ძლივსლა მოათრევდა ხოლმე ფეხებს და მოსვლისთანავე ხარბად ეწაფებოდა არაყს, დაფანტულ ძაღლის მოსაკრებად.

ერთ დღეს ძიამ გამოტყდა და გვითხრა: თავის დღეში არ მეგონა, რომ პროზით სავსე მეცხრამეტე საუკუნეში ამდენს ღელვას განვიცდიდი და მერე ისიც როდის, ახლა, ძაღლის წრთვნის დროსაო.

ძაღლის მხიარულ ოინებს საზღვარი არა, ჰქონდა მინდვრად. ხშირად მომხდარა წაუვლია ბიძაჩემს თოკზე ხელი ძაღლისთვის და გაუყვანია სასეირნოდ. ძაღლი მერცხალს გამოჰკიდებია, გაუტაცნია თან ბიძაჩემიც და სულ თავპირი უმტვრევინებია საწყალ ადამიანისათვის.

ბევრჯერ სცემია ძროხას და დაგლეჯა დაუპირებია, მაგრამ თვითონ ძროხაც მაგრა დახდომია და დაუწყვია რჩოლა. უხტუნვით ორივეს ძიას გარშემო, ხან ერთი ცდილა თავისას, ხან მეორე!

ყოფილა შემთხვევა ძალღი დახვევია თოკით, რომელიმე მოხუცებულ ლედის და გადუქცევია. ბიძაჩემი კიდევ ჩაცუცქებულია გზაზე მტვერში, გამოუხსნია ვაინაჩრობით თოკი და ძლივს-ძლიობით წამოუყენებია ლედი ფეხზე.

ბოლოს საქმე ასე გათავდა. ერთ შაბათს დღეს სადილით უკან, გზაზე ვილაცის ნერვიული ბავშვი-ბი თამაშობდნენ. ძიას გამოეყვანა გარეთ ძალღი და სწვრთნიდა ჩვეულებისამებრ. ბავშვებმა დაინახეს ძალღი და წივილ-კვილით გაიქცნენ. გამხიარულებულმა ძალღმა ნადირად მიიღო ყველანი, გამოუხსლტა ძიას ხელადან და გამოუდგა უკან. დაედევნა ძიაც: ხან რა სახელი დაუძახა და ხან რა ძალღსა, მაგრამ სულ ამოდ, ვერ გამოაბრუნა. დაინახეს მოსიყვარულე მშობლებმა, რომ მათ საყვარელს შვილებს ვადარეული ძალღი გამოსდგომია და უკან კიდევ ძალღს დაუდევარი პატრონი გამოჰკიდებია, და აურ-ზაური ასტეხეს.

ასდევნებიან მშობლები ბიძაჩემსა, ეძახიან ათასნაირ სახელებს; გამოდიან სახლებიდან მცხოვრებლებიც, სირცხვილით, უყვირიან ძიას და ხან რას ესვრიან ძალღსა და ხან რასა. რაც ძალღს ასცდება ის ბიძაჩემსა ხვდება, რაც ბიძაჩემს არა ხვდება, ის მოსიყვარულე მშობლებს არა სცდებათ. მიჰქრიან ყველანი ქალაქზე, გორაკაზე, ხიდზე, მინდორში. მიღნახვევარი მანძილი გაიბრინეს უსვენებლივ! ძალღამოლელი ბავშვები ეკვიან ძირსა. ძალღი თავს ახტებათ; ბავშვებს ისტერიკა ემართებათ; მოსიყვარულე მშობლები და ბიძაჩემი ერთმანეთსა ხვდებიან; ორივე მხარე ძლივსდა ითქვამს სულსა.

— რატომ არ მოაშორე ძალღი შე ავო ბებრო?

— იმიტომ, რომ სახელი დამავიწყდა, შე გამობენტერებულა შენა!

მოსიყვარულე მშობლები ეუბნებიან ძიას, ძალღი შენ დაუქსიეო; ძიაც ცხარობს და ლანძღავს მოსიყვარულე მშობლებს. მოსიყვარულე მშობლები იწვევენ ბიძაჩემს; ბიძაჩემი ქოლგით იგერიებს; ერთგული ძალღი ეშველება ძიას და დიდ ზარალს აყენებს მოსიყვარულე მშობლებს. ჩნდება ახლა პოლიცია და მიჰყავს დასამწყვდევათ ძიაც და მოსიყვარულე მშობლები. ბიძაჩემს აჯარიმებენ ხუთი გირვანქით, მოსიყვარულე მშობლებზე დაცემისა-

თვის და ხუთი გირვანქით კიდევ პოლიციელებზე გაწვევისათვის.

მალე მოიშორა ამის შემდეგ ძიამ ძალღი. ვერ მოახერხა მისი გაწვრთნა და პირი სანახავად მიაართვა ქორწილში ერთ ნათესავ ქალსა.

მაგრამ ყველაზე სამწუხარო ამბავი რომლის მსგავსიც თავის დღეში არ მსმენია ძალღა ჩემმა გადმომცა. ამ ამბავში ექვიც არ უნდა შეგეპაროთ— ძალღა ჩემს ეკუთვნის; ძალღს ტყუილი ეჯავრება. ეს ისტორია კერპთაყვანისმცემლებს რომ უამბოთ არას წააგებთ; მაშინვე იგრმნობს, რომ ქვეშაობის ასწავლით და სიკეთესა ხთესავთ. ამ ისტორიას ჩვენი არე-მარის ყველა კვირეულ სკოლაში ასწავლიან. ზნეობრივ გაკვეთილების დაუშრეტელ წყაროთა აქვთ გადაქცეული. ამ ისტორიას პაწია ბავშვიც კი დაიჯერებს.

ეს ამბავი იმ დალოცვილ დროს მოხდა, როცა ჯერ კიდევ ხაბარდას ატარებდნენ. ძალღაჩემი მაშინ პროვინციალურ ქალაქში სცხოვრობდა, ერთ დილით გამოსულა თურმე სავაქროსათვის, გაჩერებულა გაიდსტრიტის ქუჩაზე და დაუწყვია მასლაათი მეგობარ ქალთან, დოქტორ გემვარტის ცოლთან. ძალღს იმ დღეს ახალი ხაბარდა სცმია. ძალიან მოსწონდა თურმე, როგორც თვითონ გადმომცა, თავის ხაბარდა. უშველებელი ყოფილა, თითქმის ისეთი უდრეკი, როგორც მავთულის ლობე და საოცრად უხდებოდა კიდევ თურმე ძალღაჩემს.

ორივე ქალი მემალედ ჯენკინსკის დუქნის წინ მდგარა. ძალღს, როგორც თვითონ ფიქრობს, ხაბარდა ცოტა მალლა ჰქონია წამოწყეული, ისე რომ მიწამდე ცოტა თავისუფალი სივრცე კიდევ ყოფილა დატოვებული. იქვე ახლოს იმ დროს უხარმაზარი და ღონიერი ბულდოგი ტრიალებდა თურმე. როგორღაც ძალღს თავი ამოეყო ხაბარდას ქვეშ და ტყვედ ჩაჰვარდნოდა ძალღაჩემს ხელში.

რაკი ძალღი უცბად ბნელ და ვიწრო სივრცეში მოხვედრილა, შეჰშინებია (რაც რასაკვირველია ბუნებრივია), გადარეულა და აქეთ-იქით დაუწყვია წევა. მაგრამ რომელ მხრიდანაც კი ცდილა თავის დახსნას, ყველგან ხაბარდა დაჰხვედრია. საითაც კი ძალღი დასტაკებია ხაბარდას, ძალღაც იქით გაქანებულა.

ვერავინ მიხვედრილა მიზეხს. თვითონ ძალღამაც არ იცოდა, რა ამბავი იყო მის თავსა. ხალხს თვალწინ წარმოუდგა საპატიო ხანშიშესული ქალი, რომელიმაც უცბად და ყოვლად უმიზეზოდ

დაავდო გზაზე ქოლგა და ისეთი სისწრაფით გაე-
ქანა გაიდსტრიტზე, რომ ადამიანს ეგონებოდა,
ერთს საათში ათ მილს გაივლისო. ქალი განსაც-
დელში ჩავარდა: გადაირბინა ქუჩა, მერე უკან გა-
მოიქცა ქუჩის მეორე მხარის გაყოლიება, წამოვიდა
გვერდ-გვერდ, თითქოს გაჯავრებული კიბორჩხალო
იყოსო, შეიქრა რომელიღაც მექურჭლის დუქანში,
სამჯერ შამოურბინა გარსა და რაც კი მოხვდა
გზაში, ყველაფერი ძირს დასცა, შემდეგ გამოიქრა
ისევ გარედ, უკან-უკან წავიდა, დასცა ძირს ფოს-
ტალიონი, გაექანა გზა-გზა, ორჯერ შემოტრიალდა
ერთ ადგილას, შეჩერდა ერთ წუთას ტროტუარის
მაჯნასთან, და შემდეგ თითქოს ძაღვები მოიკრიბაო,
გაექანა გორისაკენ. მთელ ამ ხნის განმავლობაში
ქალი წიოდა თურმე და იხვეწებოდა შველისა.

რალა თქმა უნდა, ყველას ისე ეგონა, კქუაზე
შეიშალაო. ხალხი თითქოს ქარი ჩალას მიაქა-
ნებსო, ისეთი სისწრაფით გაურბოდა ქალსა.
ხუთ წამში, არა, გაცლებით უფრო ნაკლებ ხანში,
მთელი გაი-სტრსტი დაცარიელდა, მცხოვრებლები
დუქნებსა და სახლებში შეცვივდნენ და ჩახერგეს
კარებები. უფრო გამბედავნი გამოდიოდნენ სწრა-
ფად გარედ იტაცებდნენ ბავშვებს, რომლებიც ქუ-
ჩაში დარჩენილიყვნენ და მიჰყავდათ უშიშარ ად-
გილას, მეურმეები და მეეტლეები ფარნის ბოძებზე
აფოფხდნენ და ურმები და ეტლები ბედის ანაბა-
რა დასტოვეს.

რას მეტყვიო, რა მოხდებოდა, რომ ეს ასე
გავრძელებულიყო? მე კი მგონია, რომ თოფს ეს-
როდნენ ძალუაჩემს ან კიდევ ცეცხლის საქრობელი
მილით წყალში ამოლუმბავდნენ—გულზე მოსულ
ხალხისაგან ყველაფერი მოსალოდნელია. თავისდა
საბედნიეროდ ძალუაჩემს ძალა გამოლიეოდა, გან-
წირულის წივილით გაეხამხამებინა ხელები და დას-
ჯდომოდა ძაღლსა ზედა. ამის უკან თურმე ისევ
დამშვიდებულა მიყრუებული ქალაქი.

ირ. სონლულაშვილი.

გ ა ზ ე თ ე ბ ი დ ა ნ

„ნ. დურნოვო და მიწის მობილიზაცია საქარ-
თველოში“

„სანკტ—პეტერბურგსკია ვედომოსტის“ 19
მაისის ნომერში ამ სათაურით ნ. დურნოვოს წერი-

ლია დაბეჭდილი. შინაარსი ამ წერილისა მრავალი
მხრითაა საგულისხმო და ამისათვის მოგვყავს იგი.

„საქართველოში. სწერს პატივცემული ნ.
დურნოვო, ნამეტნავად მის დასავლეთ ნაწილში,
დასასახლებლად გამოსადეგარი მიწა ძლიერ ცოტაა.
ბევრია იქ ისეთი ქართველი გლეხი, რომელსაც
მეოთხედი დესეტინა მიწის მეტი არაფერი გააჩნია.
რაც შეეხება დაბალ სამღვდლოებას, ის ამ მეოთ-
ხედ დესეტინასაც მოკლებულია. სამაგიეროდ ბევ-
რი მიწა აქვთ რუსეთიდან გადმოსახლებულებს,
ამათ თითოეულ სულზე ათი დესეტინა მიწა მოუ-
წევს. ამათ დასახლების დროსაც დიდად ეხმარები-
ან: ურიგებენ იარაღს უიარაღო ქართველებსაგან
თავის დასაცავად, ეუბნებიან, გარშემო მტერი გარ-
ტყიაო. თუ მოვიგონებთ პავლე და ალექსანდრე
პირველთა მანიფესტს ქართველი ხალხის მიმართ,
რა ითქმის მაშინ გადასახლების ამგვარი სისტემის
შესახებ?

რისთვის უნდა წავართვათ ჩვენ მამული ქარ-
თველ ხალხს და დავასახლოთ იქ რუსები, როდესაც
ეს რუსები მაჰმადიანთა შემოსევის დროს ქარ-
თველთა მამულს ვერ დაიცვენ. მოვა დრო და რუ-
სი შოვინისტების, „ინოროდცებში“ მძულვარების
დათესვის სისტემას ყველა გაიგებს.

რამდენად მეტად შეგვიწროვებთ „ინოროდ-
ცებს,“ იმდენად უფრო გამაგრდებიან ისინი, და
სადაც შესაძლებელი იქნება რუსთა წინააღმდეგ
შეერთდებიან კიდევ. ამის მაგალითებს თურქის-
ტანსა, ციმბირსა და სხვა განაპირა ქვეყანაში ვხე-
დავთ. ქართველები და მალდავანები კი არ ავიწ-
როებენ რუსებს, არამედ პოლონელები, გერმანე-
ლები, ფინლანდიელები და სხვანი.

წინად, ჩვენ ვფიქობდით, რომ კავკასიის მხა-
რეს ქართველები იცავდნენ და მფარველობდნენ და
არც ვცდებოდით.

ახლა ამ მხრის დამცველებად ის რუსი გლე-
ხები მიგვაჩნია, რომელთაც დასტოვეს თავისი მამუ-
ლი, სამშობლო და კავკასიაში გადასახლდნენ. ასე-
თი გლეხები საქართველოში დიდხანს ვერ დარჩე-
ბიან: ისინი მალე წავლენ ისე, როგორც წავიდნენ
საქართველოდან ამერიკაში რუსი მოლოკანები და
ლუხობორები.

გადასახლებულ რუს გლეხებზე რუსი ნაციო-
ნალისტები ერთობ დიდ იმედებს ამყარებენ. არსად
და არა დროს რუსი გლეხი სხვისი გამარუსებელი
არ ყოფილა. და თუ „ინოროდცებით“ რუსთა
ნაკია გაძლიერდა ეს რუსეთის კულტუროსნობით
აიხსნება.

ამ უამად საქართველოში ქართველი იძულებული ხდება, მტრულად შეხედოს იმათ, ვინც დაინარჩუნა ის მამული, რომელი მამულიც ქართველთა სისხლითაა მორწყული და მათი წინაპართა ძეგლებით ავსებული.

რა უნდა ვსთქვათ ნაციონალისტთა, გონებრივი განვითარების მხრით უმწეოთა ამგვარ მუშაობაზე? სით მიჰყავთ მათ რუსეთი? რისთვის უნდათ მათა შორის შუღლისა და ქიშპობის დათესვა?

საქართველოში ახლა გარდა რუსებისა, პოლონელები და სომხებიც ბევრია. ქართველი თავდაუნაურობა გაღარბდა. სამღვდლოებასა და ხალხს კიდევ უარესი დაემართა. ცხოვრება რამდენად მძიმე შეიქნება ქართველთათვის იმდენად მეტად გაძლიერდება მათში სამშობლოსადმი სიყვარული. ქართველთა ნაცია მაგრდება, ძლიერდება და იგი არასოდეს არ მოკვდება.

(„იმერეთი“).

მომხმარებელი ამხანაგობა.

ბევრი ხანია სიღნაღში აღიძრა კითხვა მომხმარებელ ამხანაგობის დაარსებისა.

ბევრის ლაპარაკის შემდეგ, როგორც სჩანს, სიტყვის საქმედ გადაქცევას შეუდგნენ. უკვე სია დადის და ეწერებიან. დანიშნეს პაი 10 მან. პირველი შესატანი 3 მან.

ბევრს მსურველს 10 და უფრო მეტი პაის სყიდვა მოუსურვებია.

უკვე პირველსავე დღეს სამოცი თუმნის პაიზე მოუწერიათ ხელი.

იმედია, რომ ეს საქმე მალე განხორციელდება. მით უმეტეს, რომ როგორც გავიგეთ, სათავეში უდგებიან შეძლებული პირნი, რომელნიც კისრულობენ ქონებრივ პასუხის გებას.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ მომხმარებელი ამხანაგობა ახალ სიღნაღის მაზრის სასოფლო სამეურნეო ამხანაგობას უნდა დაუკავშირდეს.

უმთავრესი საწყობი უნდა სიღნაღში გაიმართოს, მხოლოდ სოფლის ბანკებთან განყოფილება გაიხსნას.

ჯერ-ჯერობით მარტო იმგვარი საგნები და მასალა უნდა იქონიონ საწყობში, რომელიც ადვილად არ გაფუჭდება. გარდა ამისა საქიროა, რომ ყველა საქმეში მომუშავენი ჯამაგირებზე კი არ მუშაობდნენ, არამედ მოგებიდან უნდა ჰქონდეთ დანიშნული—განსაზღვრული %.

ჩვენ ამ კითხვას არა ერთხელ კიდევ დავუბ-

რუნდებნთ, ესლა მხოლოდ მოვიწვევთ ყოველს შეგნებულს მოქალაქეს და სოფლის მეურნეს, ჩაეწერნენ ამ საზოგადოებაში წევრად და რაც შეიძლება, მეტი საწევრო პაი გაასაღონ, იმიტომ რომ რაც მეტი თანხა შესდგება, მით უფრო ადვილად და სასარგებლოდ განხორციელდება ეს ფრიად საქირო დაწესებულება.

(„ხმა კახეთისა“)

გლესთა კავშირები

ძნელი წარმოსადგენია თუ როგორ უნდა მოეწყოს ამიერ კავკასიის სასოფლო ბანკების საერთო კავშირი. შეუძლებელიც არის პრაქტიკულად ამ ნაირ უხეშ და არა ბუნებრივ ორგანიზაციის დაარსება.

ამ ორი წლის წინად ამიერ კავკასიის სასოფლო ბანკების წარმომადგენელთა კრებაზედ, რომელთა შორის იყვნენ ქართველები, რუსები, სომხები, თათრები, ეს შეუძლებლობა ნათლად გამოიხატებოდა. თუმცა ყველა წარმომადგენელი რუსულად ლაპარაკობდა, მაგრამ ერთმანეთისა ძალიან ცოტა რამ ესმოდათ ისე განსხვავდებოდა მათი ინტერესები. და თუ გავითვალისწინებთ ყოველ კოოპერატიულ კავშირის ბუნებას ამ განსხვავებას უფრო მარტივად დავინახავთ.

ყოველ კოოპერატიულ კავშირის, დიდისა და პატარასი, მოწყობა გამოწვეულია ხოლმე — გაჭირვებით და სურვილით საერთო ძალით თავის ეკონომიურ ცხოვრების გაუმჯობესებისა. მაგრამ საერთო ძალას მაშინ გამოაქვს ნაყოფი, როცა იგი საერთო ცხოვრების და ეკონომიურ პირობებს შეეგლება, ე. იგი როცა კოოპერატიული ორგანიზაცია აკავშირებს ერთმანეთში ისეთ ხალხს, რომელიც ერთგვარ გაჭირვებას განიცდის, როგორც საერთო ეკონომიურ პირობების ისეთ ადგილობრივ მეურნეობის მხრივ. და მასთან ერთად კოოპერატიული კავშირი უფრო ძლიერია და მკვიდრი, როცა მას წინ საერთო ეროვნული მისწრაფებანიც მიუძღვიან.

ამ მხრივ რა აქვს, მაგალითად, საერთო ერევნელ სომეხს და ქართველ კაცს? რისთვის უნდა შეერთდნენ, ან როგორ, მათი ეკონომიური ორგანიზაციები? რა აქვს საერთო საქართველოს, სათათრეთს ან ერევნის გუბერნიას? არაფერი. ან როგორ

უნდა გააგებინონ ერთმანეთს თავისი სურვილები ქართველმა და სომეხმა გლეხმა?

ამიტომ ამიერ კავკასიის სასოფლო ბანკების საერთო კავშირის ორგანიზაცია სრული აბსურდია.

აბსურდია პრაქტიკის მხრივ, აბსურდია თვით კოოპერატიული ორგანიზაციის იდეის მხრივ.

კოოპერაციის ლოზუნგია: დაიწყე მცირედით და დამთავრე დიდით.

სადაც ასე არ ეწყობოდა კოოპერაცია იქ ბევრჯერ ფეხიც მოუტეხია.

და ამიერ კავკასიის ვეებერთელა კავშირსაც ეს დღე მოელის.

არ ვიცი რისთვის არის წამოყენებული ამ ნაირ კავშირის მოწყობა? მგონი უფრო გაუგებრობის გამო. არცა მგონია რომ მთავრობამ მხარი დაუჭიროს მას, ათასი თხოვნაც რომ მიართვან თბილისის მალაკნებმა. იქნება ამაში რომელიმე მთავრობის მოხელე ,,დიდ სახელმწიფოებრივ პოლიტიკას“ ზედავს? ამაზედ ღიმილით თუ ვუპასუხებთ მას... თუ ზიანს მოუტანს ეს ,,კავშირი“, მარტო იმას, ვინც, დღემდის ჰკვებავს საკრედიტო კოოპერაციას ამიერ კავკასიაში და ბურჯად ითვლება მთელი იმპერიისა—სახელმწიფო ბანკს, რადგანაც ეს კავშირი მალე ჩაიშლება და ვალებით გაავსებს თვით პატარა სასოფლო ბანკებს. უკანასკნელნი კი იძულებულნი იქნებიან შეამცირონ თავისი ოპერაციები და ბევრნიც დაიკეტონ. შემდეგ წერილში ჩვენ შევეხებით გლეხთა სასოფლო ბანკების კავშირების მოწყობას იმისდა მიხედვით, თუ როგორ მოითხოვს მათი ბუნება, ჩვენი ეკონომიკა და თანამედროვე კოოპერატიული მოძრაობაც.

დ. ვახნაძე.

ქართულ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებაში

ქართულ სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებაში მუშაობა დღით-დღე იზრდება და ფართოვდება. მრავალი შეკითხვები, დახმარების თხოვნები, მოხსენებანი ახალ ახალ საჭირობოროტო საკითხებზე ჩვენი მეურნეობის ცხოვრებიდან გარს ახვევია ამ საზოგადოების საბჭოს. კვირა არ გავა, რომ რაიმე ახალი კითხვა არ იყოს წამოყენებული საზოგადოების წინაშე. ქართული სას.-სამეურნეო საზო-

გადოებაც გულმოდგინეთ არჩევს მათ, იკვლევს და შეძლების დავგარად პასუხსაც იძლევა—რჩევით,საქმით, დახმარებით. ამ მხრივ საინტერესო იყო უკანასკნელი საბჭოს კრება 29 მაისისა.

საზოგადოების ინსტრუქტორმა ა. კახელაძემ წაიკითხა საინტერესო მოხსენება მერძეობის ამხანაგობის დაარსებაზედ ერწოში (თიანეთის მაზრა). ამას წინად იგი გაგზავნილი იყო საბჭოს მიერ ხსენებულ რაიონში მცხოვრებთა მეურნეობის პირობების გამოსაკვლევად და მათთვის საჭირო დახმარების მოსაწყობად.

„სოფ. ღრელი, ტალადსოფელი, თრანი, მალრანეთი, ივლივი, ნაქალაქარი და სხვა პატარა პატარა ერწოს სოფლები—ამბობს ა. კახელაძე თავის მოხსენებაში,—უმთავრესად მისდევენ საქონლის მოშენებას და მერძეობას. ერწოელები რძის დამუშავებას ძალიან პრიმიტიულად აწარმოებენ: რძეს სდგამენ ორჯამიანებით, ხდიან ნაღებს და რამდენიმე დღის მოგროვილს, სდღვებავენ. რადგანაც ნაღები მკვადება, ამიტომ კარაქი მკვადე და მდარე ღირსებისა გამოდის, რომელიც მხოლოდ ერბოდ გადასაღობად ვარგა. როცა ა. კახელაძეს მიუქცევია გლეხების ყურადღება მათ გაკეთებულ კარაქის უსუფთაობაზედ, ზოგიერთმა უპასუხა, რომ ჩვენ თუმცა სუფთა ქარაქს არ ვამზადებთო, სამაგიეროდ ბევრი გამოდისო, რადგანაც ჩვენ მიერ დამზადებულ კარაქს ცხიმის გარდა „ქუჭყიც“ ურევიაო! მაგრამ ამ ,,არგუმენტებმა“ მოიხარეს თავი, როცა ინსტრუქტორმა კახელაძემ იქვე, თავის სეპარატორის საშუალებით დაუმტკიცა მათ ,,არგუმენტაციის“ სიყალბე. სეპარატორმა ბევრად მეტი მოამზადა კარაქი და მასთან სუფთაც, ამაში გლეხები ნათლად იქვე დარწმუნდნენ.

რძის ნაშრომის გასაღებად ერწოში, როგორც სხვა ჩვენი მეურნეობის ნაშრომიც, ჩარჩების ხელშია, რომელნიც ბუზებით ეხვევიან ამ მხარეს. მთელ ერწოს ერბო,კარაქი თიანეთის მოვაჭრე აკოფოვის ხელში ყოფილა, რომელიც აგროვებს მას პატარა ჩარჩების საშუალებით და მერე გზავნის სხვა და სხვა ქალაქებში.

ქარაქს ერწოელები მომეტებულად ადგილობრივად ჰყდიან: ჩარქს (2¹/₂ გირვ.) 70—80 კაპ., ნაღებ მოხდილი რძისას კი ყველს აკეთებენ, რომელიც ადგილობრივ ჩარქეტი ფასოვს 20—25 კაპ.

„ბოლოს—ამბობს მოპხსენებელი—ჯგუფმა გლეხობისამ გადასწყვიტა წელსვე მოაწყოს პატარა მერძეობის ამხანაგობა სოფ. ივლივიში (ამ სოფელს

V. წიგნების გეგმა

I იანვარს 1912 წ. წიგნების დასაბეჭდავად დახარჯული იყო	1455 6გ	
წლის განმავლობაში დახარჯა	901 43	
მისაღებია წიგნები	2357 06	

VI. შემოსავალი

თანხების სარგებელი	298 61	
წლიური საწევრო გადასახადი	591 "	
შემოწირულობა: ფულად	159 "	
" წიგნებად	469 71	628 71
შემწეობა თავად-აზნაურობისა	5000 "	
" ტფ. სათავ-აზნ. ბანკისა	3000 "	
წიგნების მოგება	22 95	
დაბრუნებული ხარჯი.	36 76	
	9578 03	

VII. გასაცემი

საკანცელარიო ხარჯი	41 39	
საფოსტო	55 01	
საექსკურსიო	460 40	
ბიბლიოთეკა	866 53	
მუზეუმი.	4918 94	
%-იანი ქალაქების შენახვა.	17 35	
ინვენტარი	164 53	
შემწეობა ბაგრატის ტაძრის დასაც.	25 "	
მდივანს და საქ. მწარმოებელს ჯამაგირი	625 "	
მოსამსახურეებს გასამრჯელო	36 40	
წვრილმანი ხარჯი	19 17	
მოულოდნელი "	57 30	
დაურთგდა წევრებს წიგნები.	401 55	7688 57
ხარჯს აღემატა შემ. (სახ. თანხა)	1889 46	
	9578 03	

VIII. ინტერესი

I იანვარს 1912 წ იყო	928 13	
წლის განმავლობაში შექმნილია	717 18	1645 31
გამორიცხულია 10% ღირებულებისა	164 53	
I იანვარს 1913 წ. დარჩა	1480 78	

IX. წიგნები

I იანვარს 1912 წ. იყო 1280 ც., ღირებული	1919 99	
წლის განმავლობაში მიემატა	951	
ც., ღირებული.	469 71	
მოგება იყო	22 95	2412 65
დაურთგდა წევრებს	401 55	
მიეცა აგენტებს	64 66	
მიეცა ვალში წ -კ. გამ. საზოგად.	36 75	
გაიყიდა.	10 50	513 46
I იანვარს 1913 წ. არის 2044 ც.	1899 19	

X. აგენტები

I იანვარს 1912 წ. იყო აგენტებზე.	12 53	
წლის განმავლობაში მიეტანა	64 66	
I იანვ. 1913 წ. დარჩა აგენტებზე.	77 19	

XI. უძრავი ქონება

I იანვარს 1912 წ. იყო	24000 "
I იანვარს 1913 წ. არის	24000 "

XII შენახული ფული

I იანვარს 1912 წ იყო ბანკში	5288 04
წლის განმავლ შეეკეცა სარგებელი.	304 66
I იანვარს 1913 წ. არის	5592 07

XIII. კრედიტორები

ნასესხია წ.-კ. გამაერთელებ საზოგ.	600 "
წლის განმავლობაში გადახდილია	36 "
I იანვარს 1913 წ. დარჩა	564 25

XIV. გარდამავალი ფული

მიღებულია ნ. ბ. ლოლობერიძის ნა-ანდერძევი %-იანი ქალაქლები	5200 "
ნაღდი ფული	264 07
შემოვიდა %-იანი ქალაქლების კუ-პონებისა.	139 65
I იანვარს 1914 წ. არის	5603 72

XV. საბანკო თანხა

I იანვარს 1912 წ. იყო სამეურნეო ბანკში	5288 04
წლის განმავლობაში შეეკეცა სარგებელი (6%)	304 66
I იანვარს 1913 წ. არის	5592 70

XVI. ერთდროული საწევრო გადასახადი

I იანვარს 1912 წ. იყო	2255 "
წლის განმავლობაში მიემატა	655 "
I იანვარს 1913 წ. არის	2910 "

XVII. სახარჯო თანხა

I იანვარს 1912 წ. იყო	29602 "
წლის განმავლობაში მიემატა	1889 46
I იანვარს 1913 წ. არის	31491 46

XVIII. ბალანსი

ა კ ტ ი ვ ი

კასა	44 32
სახელდახელო ანგარიში	860 97
%-იანი ქალაქლები	9718 30
%/0 გირავნობის ფურცლებისა	130 62
წიგნების ბეჭდვა	2357 06
ინვენტარი	1480 78
წიგნები	1899 19
აგენტები	77 16
უძრავი ქონება	24000 "
შენახული ფული	5592 70
	46161 13

პ ა ს ი ვ ი

კრედიტორები	563 25
გარდამავალი ფული	5603 72
საგანგებო თანხა	5592 70
ერთდროული საწვერო გადასახადი	2910 »
სახარჯო თანხა	31491 46
	46161 13

სავარაუდო ანგარიში 1913 წ. შემოსავლისა და გასავლისა

შ ე მ ო ს ა ვ ა ლ ი

1912 წ ღარჩენილი ნა- ღლი ფული	641 22
თანხების სარგებელი	300 „
ღოღობერიძის თანხის სარგებ. 1912—13 წ.	457 „
შემოწირულობა	500 „
თავდა-უნაურობის შემწეობა	8000 „
წიგნების მოგება	20 „
საწვერო გადასახადი	600 „
	10518 22

გ ა ს ა ვ ა ლ ი

საკანცელარიო ხარჯი	50 „
საფოსტო	200 „
საექსკურსიო	400 „
ბიბლიოთეკა	800 „
მუზეუმი	3200 „
ინვენტარი	500 „
წიგნების ბეჭდვა	1000 „
ფრესკების გადმოღება.	3000 „
მდივნისა ო ს აქმის მწარმოებლის ჯამაგირი	970 „
მოსამსახურის ჯამაგირი	300 „
წერილმანი და მოულოდნელი ხარჯი	98 22
	10518 22

სარევიზიო კომისიის აქტი

1913 წელსა აპრილის 21 ღღესა, ჩვენ ქვემოთ ხელის მომწერათ, სარევიზიო კომისიის წევრებმა, საზოგადოების საბჭოს მოწვევით, გ ა ნ ვ ი ხ ი ღ ე თ:

1. საზოგადოების 1911 და 1912 წლის მოქმედების ანგარიშები,
2. შემოსავალ-გასავლის ანგარიშები იმავე 1911 და 1912 წლებისა,
3. შემოსავალ-გასავლის წიგნები, საბუთები, და თანხები,
4. 1913 წლის სავარაუდო აღრიცხვა შემოსავალ-გასავლისა,
5. საზოგადოების წიგნ-საცავი და მისი კატალოგები,

6. მუზეუმი და მისი კატალოგები და
7. გამოცემათა საწყობი და თვით გამოცემანი,—და ვ კ ო ვ ე თ:

1. საანგარიშო წიგნები წესიერათ ნაწარმოები,
2. თანხები სრულიად დაცულნი,
3. სავარაუდო აღრიცხვა წესიერათ შეღგენილი,
4. საარქეოლოგია ნივთები და წიგნები წესიერათ აღ-ნუსხულ-დაცულნი,
- 5 საზოგადოების გამოცემათა რაოდენობაც სრულიად დაცული, დავთარის თანახმათ, იმ ცალების გამოკლებით, რომელნიც საზოგადოების საწყობის გამგეს ამა 1913 წლის I იანვრიდან გაუყიღნი ან წვერთათვის დაურიგებია.

სარევიზიო კო- } გრ. ყიფშიძე,
მისიის წევრნი } თ. ივანე აფხაზი.

ჩ ვ ე ნ ი ფ ო ს ტ ა

ქიათურელ გერასიმეს: თქვენ მოთხრობათ: „მე რა დავიზავე, შე უღმერთო?“ ჩვენი პასუხი: „ჩვენ რალა დავიზავეთ, შე...?“ რაზე გვატირებ „მამოს უბედურობაზედ, რომელიც გამხდარა, რაკი ლეოს წერილი არ მოსვლია და ლეოს კი იმიტომ არ მოუწერია, რომ სონაზედ გაჯავრებული ყოფილა, რატომ მიხა გიყვარდა და ვასოს კი ეარშიყებია.“ ქიათურაში ესენი რომ არა სწეროთ, შავი ქვა ზიღოთ არა სჯობია განა?

გ. ყანჩელს: სატანა, ჯოჯოხეთი, კუბრი, ცეცხლი, ეშმაკები, ეღვა-ქუხილი და ათასი ამ გვარი სულ იმისთვის შესძარით, რომ ვიღამაც გატირათ? საწყალო ბავშვო, მოღი ჩვენსა და „კაკას“ გაქმევთ . გონორარად.

განღვენღილს: „მღვენღის ბეღი, მღვენღის ხალხი, მღვენღის და-ძმა და ღეღაცა, მღვენღის... მუხა...“
ამას უთქმელადაც გავიგებღღით, მაგრამ რატომ გგონიათ რომ ჩვენ გამონაკლისს შევადგენღღით ამ საერთო ხორაში?

ა. ბრამა—შვიღღს: შვიღღი ხარ ბრამასი,თვითონაც კარგი ბიჭი ხარ, გეტყობა, და რაზე ეწვალღღები ან შენ, ან ჩვენ რას გვაწვალღღებ ასეთი ლექსებიითა? ხალხი და ბალი რითმა არ არის, აგრეთვე როგორც შვიღღი და მიმინო.

რეღღაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვიღღი.